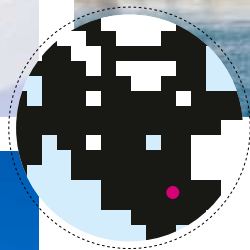

de KLEINE CYCLADEN

Ruwe diamanten in de Egeïsche Zee

Vlakbij het eiland Naxos ligt een aantal van de kleinste bewoonde eilanden van Griekenland: de Kleine Cycladen. Tot in de jaren tachtig was er geen elektriciteit en waren de vier bewoonde eilanden geïsoleerd. Annette Spaan ging eilandhoppen om te kijken of deze eilanden hun authentieke sfeer hebben behouden. Buiten het hoogseizoen vond ze er eeuwenoude geitenpaadjes, hippiestranden en een dorp met één inwoner.

Openingspagina's: Café Xara is de sociale hotspot van Schinoussa. Deze pagina, met de klok mee: inwoner van Koufonissi voor zijn huis; ook de kerken van Iraklia zijn wit met blauw geschilderd; het havendorpje Stavros op Donoussa; de Agia Sofia-kerk in Mersini; Alмира, een lokaal gerecht van Schinoussa. Rechterpagina: het hippie-leven op het Livadi-strand.

DONOUSSA
'In 1971 was ik de eerste toerist op Donoussa. Het eiland had geen weg, elektriciteit, hotel of taverna, laat staan moderne toiletten, en er waren geen auto's. Ze koelden het bier in zakken in de zee. Omdat er geen haven was, klommen mensen via een keten van vissersboten naar de ferryboot voor de kust. Ik was destijds een hippie en ik vond het geweldig.' In de haven van Donoussa vertelt de Griek Dimitris Kouklakis over het eiland waar mijn ontdekkingstocht naar de Kleine Cycladen begint. De 72-jarige kunstenaar en dichter heeft grijze haarlokken tot op zijn schouders en een ketting met schelpen om zijn nek. We zijn in taverna Kafeneio To Kyma, waar elke avond de eilandbewoners samenkomen aan de blauwe houten tafels. Boven de ingang hangt een bol knoflook met stokjes erin om het kwaad buiten de deur te houden. Dimitris bouwde uiteindelijk een huis op Donoussa en legt uit waarom hij het hier zo bijzonder vindt. 'Dit is het

stressvrije eiland. Donoussa ligt in open zee en voelt ver weg van alles, ik voel me hier vrij. Op één agent na in augustus is hier geen politie.'

Dorp met één inwoner

In de Egeïsche Zee vormt Donoussa samen met Iraklia, Schinoussa, Koufonissi en een aantal onbewoonde eilanden de Kleine Cycladen. Ze horen bij de gemeente van buureiland Naxos en liggen er vlak onder, behalve Donoussa. Dat eiland ligt kilometers verderop middenin zee en is het meest geïsoleerd. Op de Kleine Cyladen wonen bij elkaar nog geen duizend vaste inwoners. Als ik de volgende dag Donoussa wil verkennen is er dan ook geen auto- of scooterverhuur, geen tankstation of taxi. Wel rijdt er een bus en er is een taxiboot. Je kunt echter in anderhalf uur van het zuiden naar het noorden lopen en het eiland heeft goed bewegwijzerde wandelpaden, dus ik ga lekker te voet. In het ruige gebergte wandel ik over oude geitenpaden naar Kalotaritissa. Vlakbij het hoogste punt van het eiland kijk ik neer op de tien huizen van dit dorp, die zijn omringd door ongerepte stranden. Ik daal af en hoor slechts het geluid van scharrelende kippen en een balkende ezel. Dimitris vertelde me dat de inwoners van Kalotaritissa zijn overleden of verhuisd naar het zuiden, op één na. Ik ontmoet het dorpshoofd in taverna O Mitsos, het is de 85-jarige Fani. Haar familie runt de taverna en woont alleen

in de zomer op Donoussa. Fani's kleinzoon vertelt trots over zijn oma: 'Ze is een heel sterke vrouw. Mijn oma is kerngezond, heeft nog steeds geen leesbril en zorgt voor zichzelf.' Ik vraag waarom ze niet verhuist. 'Ze wil hier niet weg. Mijn oma heeft altijd in Kalotaritissa gewoond en kan zich geen leven buiten het dorp voorstellen. Ze is hier gelukkig met haar ezel en geiten en heeft zelfs geen behoefte aan televisie.' Ik wandel terug naar het zuiden en kom aan op het Livadi-strand. In de baai, beschut door hoge rotsen, stap ik een wereld binnen zoals ik mij de jaren zeventig voorstel. Jonge 'hippies' spelen gitaar op het bijna verlaten strand. Ze schuilen voor de zon onder lappen gespannen over stokken en hebben een oude vissershut omgebouwd tot keuken. Zo te zien is Dimitris niet de enige vrijheidszoeker op Donoussa.

KOUFONISSI

Een paar dagen later vaar ik in een uur tijd met de Express Scopelitis naar het eiland Koufonissi. Aan boord van de kleine ferry ontmoet ik toeristen die mij vragen alsjeblieft niet over de Kleine Cycladen te schrijven. Ze vrezen dat het massatoerisme hun paradijs ontdekt. Eenmaal aan wal lijkt het 'geheime bestaan' op Koufonissi al verklapt. Vakantievierders zitten achter blauwe cocktails in trendy bars, tientallen fietsers flitsen aan me voorbij en er is een ruime keuze aan hotels. Er is wel een rustig alternatief: Koufonissi bestaat namelijk uit twee >

eilanden, te weten Pano en Kato Koufonissi. Kato Koufonissi is het andere eiland, waar slechts tien mensen wonen. Er is geen elektriciteit en er zijn geen hotels, wel is er een taverna. Fietsers zijn in Griekenland een zeldzaam verschijnsel, behalve op Pano Koufonissi. Het eiland is er dan ook uitermate geschikt voor: het is maar 5,7 kilometer groot, het hoogste punt is 113 meter en er rijden bijna geen auto's. Eenmaal zelf op de tweewieler geniet ik van de zeewind door mijn haar. Op de kustpaden fiets ik langs inhammen met kleine kiezelstranden, grillige kliffen en zeegrotten. Gelegen aan zeewater in vijftig tinten blauw zijn de stranden overweldigend mooi.

Piratengangs

In de zeegrotten van het Pori-strand probeer ik me voor te stellen hoe ooit piraten zich daar schuilhielden. In de 17de

In de 17de en 18de eeuw maakten piraten het leven op de Kleine Cycladen onmogelijk

en 18de eeuw maakten deze bandieten het leven op de Kleine Cycladen onmogelijk. Steeds meer bewoners vertrokken en uiteindelijk waren de eilanden nog slechts een uitvalsbasis voor piraten. De bandieten werden verdreven na de Griekse Onafhankelijkheidsoorlog, die eindigde in 1829. Als ik even later in restaurant Kalofego een versnapering bestel, vertelt eigenaar Alexandros dat het piratenverleden op het eiland nog steeds traceerbaar is. ‘De palmbomen op Koufonissi zijn door de piraten aangeplant als aanwijzing voor een waterbron. Er waren hier verschillende *gangs* met de naam van de kleur van hun vlag. Bijvoorbeeld Mavros, zwart, of Prassinos, groen. Nog altijd zijn er families die de naam dragen van die gangs, omdat hun voorouders erbij hoorden.’

SCHINOUSSA

Mijn volgende stop is Schinoussa. Over dit eiland maakte regisseur Jean Baronnet in 1982 de film *Skinoussa*. Voor deze film zocht hij naar een eiland dat niet beïnvloed was door de moderne tijd. Hij laat het leven in zo'n kleine geïsoleerde gemeenschap zien. In het dorp Panagia ga ik 's avonds naar Café Xara, de sociale hotspot van het eiland. Aan een tafel kaarten boeren en andere locals tussen blauwe muren. Ze drinken raki en praten druk door elkaar over het wel en wee

>

DONOUSSA
Linkerpagina: traditioneel huis in Mersini. Deze pagina, rechtsonder: Dimitris Kouklakis, een van de kleurrijke inwoners van Donoussa; onder: Kalotaritissa heeft prachtige ongerepte stranden; midden: loungen in Kedros Beach Bar.

van de geiten, het weer en het werk op de boerderijen. Eigenaar George Klaoudatos (46) wijst naar zijn stamgasten. ‘Ik noem ze het parlement. Als je de laatste roddels van Schinoussa wilt horen, moet je erbij gaan zitten.’ Ik praat met George over de film *Schinoussa*. ‘Het is een film uit de jaren tachtig, maar je hebt het idee dat je naar de jaren dertig zit te kijken’, zegt hij lachend. Ik kijk naar de cafégasten met smartphones en het hippe restaurant aan de overkant van de straat. Het moderne leven heeft inmiddels ook Schinoussa bereikt. Toch geeft de hechte gemeenschap van maar 250 mensen en de afwezigheid van een stad, druk verkeer en stress mij een gevoel van aangename afstand tot dat moderne leven. De volgende dag laat George mij het noorden zien, een van de rustigste delen van het eiland. We wandelen langs velden met schapen, waar de drinkbakken omgebouwde koelkasten zijn en hekken gemaakt zijn van spijlenbedden. George vertelt over de

De afwezigheid van stad en druk verkeer geeft een aangename afstand tot het moderne leven

korte geschiedenis van het huidige Schinoussa. ‘Nadat de piraten verdreven waren was het eiland leeg. Schinoussa was net als de andere Kleine Cycladen op dat moment het bezit van het Chozoviotissa-klooster op buureiland Amorgos. Rond 1840 stuurde dit klooster vijf gezinnen naar Schinoussa om het land te bewerken en te oogsten. Omdat ze veel belasting moesten betalen aan het klooster, kwamen ze in opstand en dwongen onafhankelijkheid af. Zo ontstond de eerste gemeenschap. De grootvader van mijn moeder was de eerste priester op Schinoussa.’

Archeologisch ‘speelgoed’

Donoussa, Koufonissi en Iraklia hebben een soortgelijke geschiedenis. In de verte zien we het eiland Keros, een van de onbewoonde eilanden van de Kleine Cycladen. Ooit was Keros een begraafplaats voor vooraanstaande mensen uit de Cycladische beschaving (3000 tot 1100 voor Christus). Een heilige plek waar rituelen werden uitgevoerd. De marmeren sculpturen die in de graven zijn gevonden inspireerden het werk van Pablo Picasso en de beeldhouwer Henry Moore. Ik moet denken aan wat Dimitris vertelde over de sculpturen die op Donoussa zijn gevonden. De bewoners gaven ze aan hun kinderen, die met de ‘poppetjes’ speelden. Pas later kwamen ze erachter dat het archeologische kunstschaten waren. George: ‘Keros is een >

KOUFONISSI

Deze pagina, boven: relaxen in Café Pori op het Pori-strand; midden: het 'bad van Aphrodite' is door de rotsen gevormd; onder: Koufonissi is goed te fietsen;. Rechterpagina: bij Chora dobberen vissersboten voor de kust.

belangrijke archeologische site en daarom onbewoond, maar het is ook geen plek voor mensen. Als je er bent, heb je het gevoel dat het eiland je terugstuurt naar waar je vandaan bent gekomen. Het is wild, er is geen water, altijd onaangenaam weer en je wordt gek van de wind.’ Na de wandeling proef ik in de avond de lokale keuken in restaurant Kira Pothiti. Ik probeer de hartige en romige *fava*, een puree van gele spliterwten met bovenop gesneden uien, kappertjes en olijfolie. Fava is hét product van Schinoussa. Het favataartje met de lokale *xynomizithra*-kaas, gekaramelliseerde uien en gekonfijte tomaat bezorgt een ware smaak-sensatie. Geitenvlees is populair op de Kleine Cycladen en een bekend gerecht is *patatato*, geit gekookt met aardappels en tomatensaus. Ik kies uiteindelijk voor heerlijk malse lams-koteletjes van de grill.

De aankomst van de ferry is een sociale gebeurtenis waar het hele eiland voor uitloopt

IRAKLIA

Mijn reis eindigt op Iraklia: het grootste eiland met de minste inwoners: tachtig. Vanaf Schinoussa vaar ik er in tien minuten heen. De aankomst van de ferryboot is een sociale gebeurtenis waar het hele eiland voor uitloopt. Iedereen wil weten wie en wat er van de boot afkomt en waarom. Ik ontmoet Fanis Gavalas (33), ingenieur en eigenaar van Villa Meltemi, waar ik verblijf. Ik vraag hem hoe hij het wonen in een kleine gemeenschap ervaart. ‘Het past bij mijn karakter en ik vind het heel prettig. In de winter heb je op Iraklia geen geld nodig, want we helpen elkaar. Als ik de computer van de bakker repareer, geeft hij mij brood. De meeste mensen hier zijn familie van elkaar.’ Fanis vertelt mij over een bekende plek op het eiland: de grot Agios Ioannis, één van de grootste van de Cycladen. De grot is vernoemd naar Johannes de Doper, wiens dood daar elk jaar op 28 augustus wordt herdacht. De bewoners van Iraklia dragen die dag zijn icoon naar de grot, waarin honderden kaarsen zijn aangestoken. Elk jaar beschermt een andere familie het icoon in zijn huis. We besluiten samen de ‘pelgrims-tocht’ af te leggen. Op de steile rotskust beneden ons spatten golven uiteen. Boven ons hoofd cirkelt een vale gier, een vogel met een spanwijdte van bijna drie meter. Het verbaast me niets dat juist deze roofvogel zich thuis voelt in het bergachtige Iraklia vol cactussen, rotsblokken en ruige struiken. >

SCHINOUSSA
Linkerpagina: bij Nikolas eet je in de haven met zicht op zee. Deze pagina, boven en midden: in Café Xara, van George Klaoudatos, kom je voor de laatste roddels; onder: fava is hét culinaire product van Schinoussa.

We stoppen bij een boom waarin een kerkklok hangt en Fanis geeft me een zaklamp. We klimmen op handen en voeten door een gat in de rotswand en komen in een ruimte waar we net kunnen staan. Mijn zaklamp verlicht een Grieks-orthodoxe olielamp aan de muur en een altaar met kaarsen. Het is de ingang van Agios Ioannis; er zijn nog 25 andere ‘kamers’.

De reus met één oog

Iraklia is rijk aan bijzondere grotten want naast de heilige plek staat de grot van de cycloop Polyphemos, een reus met één oog en zoon van de god Poseidon. Fanis legt de mythe uit. ‘De Griekse dichter Homerus schreef het verhaal over Odysseus die na de oorlog in Troje met twaalf van zijn mannen naar huis terugkeerde. Polyphemos nam ze onderweg gevangen in deze grot. De reus at de mannen stuk voor stuk op maar Odysseus ontsnapte, vastgeklampt aan één van de schapen van de cycloop.’ Op mijn laatste dag zwem ik met Fanis in de zee van het verlaten Alimnia-strand in het zuiden van Iraklia. Vlakbij de kust ligt een neergeschoten Duits vliegtuig uit de Tweede Wereldoorlog op de zeebodem. Het is een bijzondere ervaring om erboven te snorkelen. ‘De piloten overleefden de crash en Iraklia liet ze na de oorlog vrij. Het toont de zachte inborst van de mensen hier,’ zegt Fanis. Ik denk na over zijn woorden. Het meest bijzondere aan de Kleine Cycladen zijn misschien nog wel de bewoners. •

IRAKLIA
Linkerpagina: de bougainville bloeit weelderig in het havendorp Agios Georgios. Deze pagina, linksboven: het ruige landschap van Iraklia; rechtsonder: de heilige grot Agios Ioannis; midden: wandelen met Fanis Gavallas in de bergen van Iraklia.

Een van de oudste inwoners van Schinoussa; wandelen op Donoussa; attribuit van de Grieks-orthodoxe kerk in de grot Agios Ioannis.

Hoe kom je er?

Vanuit Athene vaart Blue Star Ferries naar de Kleine Cycladen. Het buureiland Naxos is met snelere boten bereikbaar en in het hoogseizoen kun je ook met de *seajet* naar Schinoussa en Koufonissi. Tussen Naxos en de Kleine Cycladen vaart de ferryboot Express Scopelitis. Vanuit Nederland kun je ook vliegen op Santorini en Mykonos en van daaruit de boot nemen. Naxos heeft een nationaal vliegveld.

Facebook: Express Scopelitis,
www.seajets.gr,
www.openseas.gr.

IRAKLIA

Slapen

- **Villa Meltemi.** Mooie kamers met schitterend uitzicht op zee. Gerund door een zeer gastvrij echtpaar.

Agios Georgios,
+30 (0)2285 077024,
www.meltemi-iraklia.gr.

Eten

- **Akathi Restaurant Café-Bar.** Heerlijk eten in sfeervol restaurant, café en cocktailbar.

Agios Georgios,
+30 (0)2285 071118,
www.facebook.com/akathi.cafe.bar.

- **To Ypovichio.** Dit café-ouzeri met een mooi uitzicht over de haven serveert lekkere gerechten.

Agios Georgios,
+30 (0)2285 071991,
www.panorama-iraklia.com.

SCHINOUSSA

Slapen

- **Notos Studios.** Prachtige luxe ingerichte studio's aan het strand.

Livadi-strand,
+30 (0)6 976638075,
www.notostudios.gr.

- **Ailouros Hotel.** Budgethotel met mooi uitzicht over zee.

Panagia,
+30 (0)2285 074224,
www.ailourosotel.gr.

Eten

- **Kira Pothiti.** Sfeervol restaurant met verfijnde Griekse gerechten.

Panagia,
+30 (0)2285 071184,
Facebook: Kira Pothiti.

- **Café Xara.** Sfeervol en gezellig café waar de eilandbewoners graag samenkomen.

Panagia, +30 (0)2285 072026.

- **Lioliou Café Restaurant.**

Goed restaurant met prachtig uitzicht op het strand.

Lioliou-strand,
+30 (0)2285 071975,
www.lioliou-beach.com.

- **Deli Restaurant and Cocktail Bar.** Smaakvol interieur, heerlijk eten en mooi uitzicht over de zee.

Panagia,
+30 (0)2285 074278,
www.delirestaurant.gr.

- **Nikolas.** Mooie locatie in de haven en verrukkelijke gerechten.

Mersini,
+30 (0)2285 071254,
www.nikolas-schinoussas.gr.

KOUFONISSI

Slapen

- **Hotel Arpistis.** Goed ingerichte appartementen op een rustige locatie.

Chora, +30 (0) 6978915276,
www.arpistis.gr.

- **Boutique Hotel Windmill-Villa.** Een uniek hotel in een traditionele windmolen uit 1830.

Chora, +30 (0)2 107293789,
www.windmill-villa.gr.

Eten

- **Fos Fanari.** Gezellig restaurant met lekkere Griekse en Italiaanse gerechten.

Pano Koufonissi – Chora,
+30 (0)2285 071796,
www.arpistis.gr.

- **Kalofego.** Griekse en mediter-

rane keuken in een mooie *finca* op het strand.

Pano Koufonissi - Pori-strand,
+30 (0)6 937641805,
www.facebook.com/kalofego.

- **Café Pori.** Gezellig restaurant met heerlijke vis op een van de mooiste stranden van het eiland.

Pano Koufonissi - Pori-strand,
+30 (0)2285 771160,
www.cafepori.gr.

DONOUSSA

Slapen

- **Prassinos Studios.** Prachtige locatie met uitzicht op zee en Stavros. Gerund door een zeer gastvrij echtpaar.

Stavros, +30 (0)2285 051579,
www.facebook.com/prassinos-studios.

- **Makares.** Smaakvol ingerichte appartementen met zeezicht.

Stavros, +30 (0)2285 079079,
www.makares-donoussa.gr.

Eten

- **Kafeneio To Kyma.** De sociale hotspot van Donoussa met lekkere Griekse gerechten.

Stavros (haven),
+30 (0)2285 051566.

- **Kedros Beach Bar.** Mooie loungeplekken en heerlijke gerechten met ingrediënten uit de moestuin.

Kedros-strand

- **I Kori tou Michali.** Originele, lekkere gerechten.

Mersini, +30 (0)2285 100006.

- **O Mitsos.** Taverna met traditionele gerechten en een prachtig uitzicht op zee.

Kalotaritissa,
+30 (0)2285 051522.

Met dank aan de gemeente Naxos en de Kleine Cycladen (www.naxos.gr) en rederij Express Scopelitis (Facebook: Express Scopelitis).